

Notitie

Opdrachtgever: drs. M.C.H.W. van Aubel
Auteur: ir. G. Bakker
Betreft: Beoordeling natuuronderzoeken Nieuwe Driemanspolder
Projectnummer: 1023
Datum: 6 november 2013
Status: DEFINITIEF

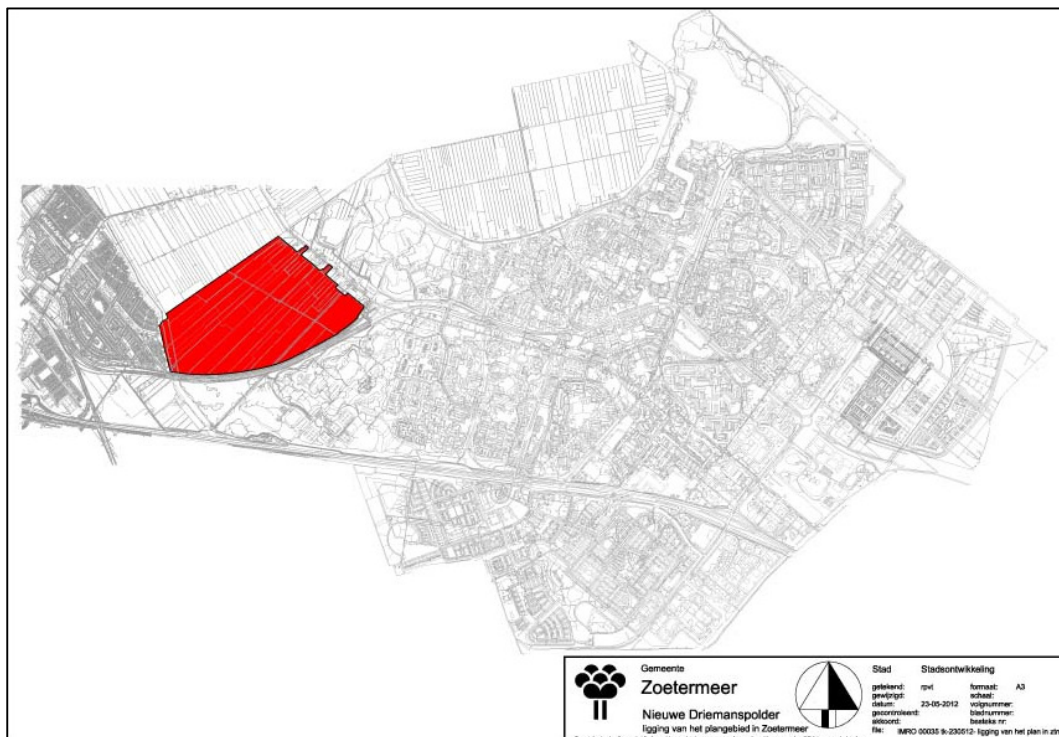
Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

De Nieuwe Driemanspolder is een open agrarisch gebied tussen Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Den Haag. Men is voornemens om dit gebied om te vormen tot waterberging gecombineerd met de aanleg van randvoorwaarden voor natuurontwikkeling en recreatie. In het kader daarvan moet het bestemmingsplan voor in ieder geval het Zoetermeerse deel van de polder worden gewijzigd. In 2009 zijn hiertoe de nodige natuuronderzoeken gepubliceerd (zie onder). Onderzoeksgegevens uit 2004 van Van der Goes en Groot zijn in 2009 door DHV B.V. geactualiseerd waarbij de aandacht is gevestigd op het eventuele voorkomen van Rugstreppad *Bufo calamita*, Ransuil *Asio otus* en vleermuizen. De in 2009 verrichte veldonderzoeken aan deze nachttactieve beschermde soorten werden bewust uitgevoerd door meerdere ecologische adviesbureaus om waarnemerseffecten uit te sluiten. Voor informatie over bodemgebruik, geschiedenis en andere dan ecologische details, wordt verwezen naar de hieronder vermelde rapportages.

Bij voorgenomen wijziging van een bestemmingsplan moet een gemeente toetsen of er beschermde natuurwaarden in het geding zijn. De in de praktijk geldende beschermingskaders in dezen zijn de Flora- en faunawet (2002, met aanvullende AmvB uit 2005 in de vorm van drie beschermingsregimes, en een aangepaste lijst jaarond beschermde vogels uit 2009) en de Natuurbeschermingswet 1998 (met betrekking tot Natura 2000-gebieden).

Figuur 1. Ligging van het plangebied (bron: gemeente Zoetermeer)

Methodiek

Voor het opstellen van deze notitie is gebruik gemaakt van rapportages van eerder uitgevoerde veldonderzoeken, diverse aanvullende literatuurbronnen bestaand uit verspreidingsatlassen, de online waarnemingsdatabase www.waarneming.nl en eigen kennis van de verspreiding en ecologie van beschermde soorten in de omgeving van het plangebied. De vraag is of de op basis van de eerdere onderzoeken voorgestelde mitigerende maatregelen ten behoeve van beschermde soorten nog voldoen in het kader van de vigerende natuurwetgeving.

Aangegeven is welke wettelijk strenger beschermde planten- en diersoorten er tijdens de meest recente inventarisaties in het plangebied zijn vastgesteld, welke functionaliteit het plangebied voor deze soorten vervult en of er sinds de uitvoering van het onderzoek veranderingen te verwachten zijn in de functionaliteit van het gebied voor deze soorten. Onder wettelijk strenger beschermde soorten wordt hier verstaan soorten welke zijn geplaatst in de bij Algemene Maatregel van Bestuur opgestelde tabel 2 of tabel 3 bij de Flora- en faunawet. Soorten vermeld in tabel 1, waarvoor een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkeling (waartoe de voorgenomen activiteit en bestemmingsplanwijziging zich kwalificeren), worden niet besproken want behoeven per definitie geen aanvullend onderzoek. Deze soorten zijn impliciet beschermd middels de Zorgplicht en de Gedragscode in het kader van de Flora- en faunawet van de gemeente Zoetermeer (Anonymus 2009).

De volgende rapportages zijn inhoudelijk beoordeeld; in het vervolg van de rapportage zal aan de hand van de hier aangegeven nummering naar deze documenten worden gerefereerd:

1. MER herinrichting Nieuw Driemanspolder, Definitief rapport 23 december 2005. Royal Haskoning. Rapportnummer 9P6969/R00001/TvdB/Rott1, inclusief Bijlage 2-Waargenomen plant- en diersoorten in de nieuwe Driemanspolder, Potteveen en Roeleveen.
2. Inrichtingsplan Nieuwe Driemanspolder 09.06.2009. Gemaakt door: Ilva Noorda en Ilco van Woersem, DHV. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland.
3. Ontheffing FF/75C/2009/0354 t.b.v. project "Mitigatie- en compensatieplan nieuwe Driemanspolder".
4. Nieuwe Driemanspolder – Actualiserend natuurwaardenonderzoek. DHV B.V. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland. Juli 2009, versie 2. Rapportnummer WA-LW20082082.
5. Nieuwe Driemanspolder- Mitigatie en compensatieplan. Definitief rapport. DHV B.V. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland. Juni 2009. Rapportnummer C3730.01.001.
6. Ontheffing FF/75C/2008/0132 t.b.v. project 'Herinrichting Nieuwe Driemanspolder.
7. Nieuwe Driemanspolder versie vastgesteld.
8. Natuurnotitie t.b.v. bestemmingsplanwijziging Voorweg Zoetermeer. DHV B.V. In opdracht van Gemeente Zoetermeer, november 2009, eindversie. Rapportnummer WA-LW20092102.

Resultaten

Vastgestelde beschermde soorten, functionaliteiten en ontheffingen

Veldonderzoek in de Nieuwe Driemanspolder in 2009 heeft uitgewezen dat functioneel leefgebied aanwezig is voor tien soorten met een strenger beschermde status. Daarnaast geldt dat alle in het gebied broedende vogels gedurende het broedseizoen (dat verschilt per soort en niet door harde datumgrenzen is gedefinieerd) strikte bescherming genieten.

Soorten waarvoor ontheffing is aangevraagd: ontheffing 'FF/75C/2008/0132'; geldig t/m 31 december 2014; ontheffinghouder: gemeente Leidschendam-Voorburg. De ontheffing heeft betrekking op het gehele plangebied, dat wil zeggen ook het Zoetermeerse deel:

soort	verbodsbepaling	Functionaliteit	Beoordeling Dienst Regelingen
Gewone dwergvleermuis <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Laatvlieger <i>Eptesicus serotinus</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Meervleermuis <i>Myotis dasycneme</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Rosse vleermuis <i>Nyctalus noctula</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Ruige dwergvleermuis <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Watervleermuis <i>Myotis daubentonii</i>	Artikel 11	Migratieroutes en foerageergebied	Geen ontheffing nodig
Bittervoorn <i>Rhodeus amarus</i>	Artikel 9,11,13	Leefgebied in watergangen	Ontheffing t/m 31 december 2014
Kleine modderkruiper <i>Cobitis taenia</i>	Artikel 9,11,13	Leefgebied in watergangen	Ontheffing t/m 31 december 2014

Soorten waarvoor aanvullende ontheffing is aangevraagd maar een 'positieve afwijzing' werd afgegeven: brief met kenmerk 'FF/75C/2009/0354-bes.afw.sh'; geldigheidstermijn: niet aangegeven, aangenomen wordt gedurende loop van het project zoals aangegeven in het rapport "Nieuwe Driemanspolder, mitigatie- en compensatieplan (juni 2009)"; verantwoordelijk voor naleving: gemeente Zoetermeer. De in de brief gestelde voorwaarden hebben betrekking op het hele plangebied, dat wil zeggen ook de delen van het project die buiten de gemeente Zoetermeer vallen:

soort	verbodsbepaling	Functionaliteit	Beoordeling Dienst Regelingen
Torenvalk <i>Falco tinnunculus</i>	Artikel 11	Vaste rust- of verblijfplaats	Geen ontheffing nodig
Steenuil <i>Athene noctua</i>	Artikel 11	Vaste rust- of verblijfplaats	Geen ontheffing nodig onder voorwaarde uitvoer mitigatieplan
Kerkuil <i>Tyto alba</i>	Artikel 11	Vaste rust- of verblijfplaats	Geen ontheffing nodig onder voorwaarde uitvoer mitigatieplan

Op grond van de tot nu toe geringe veranderingen in het gebied en daarin aanwezige habitats sinds 2009, wordt verondersteld dat de Nieuwe Driemanspolder wat betreft voorkomen van populaties van beschermde soorten niet is veranderd. Het is niet aannemelijk dat zich in de betrekkelijk korte tijd van minder dan vijf jaar significante areaaluitbreidingen van bepaalde soorten hebben voorgedaan of dat zich onverwachte, nieuwe soorten met een strikt beschermde status hebben gevestigd. Veranderingen in soortensamenstelling en daarmee in voorkomen van beschermde soorten, worden pas verwacht zodra er werkzaamheden in het terrein starten, welke kunnen leiden tot nieuwe successiestadia en daarmee vestigingskansen voor nieuwe soorten. Hieronder wordt per soortgroep een inschatting gemaakt van de momenteel aanwezige beschermde vertegenwoordigers en de wijze waarop deze soorten het plangebied gebruiken.

Flora

Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied functioneert als voor deze omgeving essentieel leefgebied voor enige strenger beschermde plantensoort (Ffwet tabel 2 of tabel 3). De ecologische randvoorwaarden voor vestiging ontbreken momenteel.

Weekdieren

De Platte schijffhoren *Anisus vorticulus* is een zoetwaterslak en beschermd als bedoeld in artikel 4, lid 2, van de Flora- en faunawet en is tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De soort is vastgesteld in habitats vergelijkbaar

met die in de Nieuwe Driemanspolder, bijvoorbeeld de nabijgelegen Oostvlietpolder tussen Leiden en Leidschendam (pers obs G. Bakker) en de Bergboezem in Lansingerland/Pijnacker-Nootdorp (Dienst Regelingen 2013).

In de reeds uitgevoerde natuurwaardenonderzoeken in de Nieuwe Driemanspolder wordt geen melding gemaakt van onderzoek naar het voorkomen van deze soort. Desondanks kan aanwezigheid op basis van uitgebreide aanwezigheid van potentieel geschikt leefgebied als aannemelijk worden beschouwd. Aanvullend onderzoek naar deze soort is daarom gewenst. Dit onderzoek moet vóór de uitvoering van het project verricht zijn. Wanneer aanwezigheid van de soort wordt aangetoond moet een activiteitenplan worden opgesteld ten behoeve van de gunstige staat van instandhouding en is in principe een ontheffing nodig om de voorgenomen werkzaamheden te mogen uitvoeren.

Wijziging van het bestemmingsplan heeft vermoedelijk geen blijvende negatieve gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding van de Platte schijfhoren. Verbetering van de waterkwaliteit in de polder, aanleg van refugia waar gefaseerd wordt geschoond en minder bemestingsdruk, kunnen op de langere termijn zelfs positief zijn voor deze soort. De inlaat van gebiedsvreemd water zal vermoedelijk beperkt zijn tot perioden met zware regenval en reproductie van de soort in voorjaar en zomer niet in de weg staan.

Insecten

Er zijn geen aanwijzingen dat het plangebied geschikt is als functioneel leefgebied voor een populatie van enige wettelijk strenger beschermde insectensoort (FFwet tabel 2 of tabel 3). Er is geen sprake van sloten met een vegetatie van drijvend Krabbescheer *Stratiotes aloides* (FFwet tabel 2) en daarmee kans op de wettelijk streng beschermde Groene glazenmaker *Aeshna viridis* (FFwet tabel 3), waarvan het areaal slechts ca. 10 km van het plangebied begint.

Vissen

De enige wettelijk strenger beschermde vissoorten die in het gebied zijn vastgesteld zijn

- Kleine modderkruiper *Cobitis taenia* (FFwet tabel 2)
- Bittervoorn *Rhodeus amarus* (FFwet tabel 3).

Daarnaast is aanwezigheid van een populatie van het Vetje *Leucaspius delineatus* vastgesteld; deze soort staat op de Rode Lijst. De soorten in kwestie zijn standsoorten; de watergangen in het plangebied worden vrijwel zeker als voortplantingsgebied gebruikt.

Amfibieën

Er zijn geen aanwijzingen dat de situatie in het plangebied geschikt is voor enige wettelijk strenger beschermde amfibieënsoort. Circa vijf kilometer ten oosten van het plangebied, aan de andere zijde van Zoetermeer (Oosterheem) bevindt zich een populatie Rugstreeppad. De mogelijkheden voor snelle dispersie hiervandaan naar de westkant Zoetermeer zijn nihil. Bovendien is hier sprake van een ander habitat, namelijk een droogmakerij waar al het veen ontgonnen is en de oppervlakte uit klei bestaat.

Reptielen

Er zijn geen wilde populaties van enig inheemse reptielensoort bekend uit de gemeenten waarin het plangebied ligt. Het areaal van de meest nabije populatie van de Ringslang *Natrix natrix* (FFwet tabel 2) bevindt zich op meer dan 10 kilometer ten oosten van het plangebied. De kans dat hiervandaan op korte termijn dispersie plaatsvindt is nihil.

Vogels

De database van www.waarneming.nl vermeldt waarnemingen van 56 soorten vogels voor de periode 1 januari 2009 tot en met 3 november 2013. Het gaat hier om zowel broedvogels als niet-broedvogels (doortrekkers, zomergasten, wintergasten, incidentele pleisteraars). Hieronder is per waargenomen soort met een beschermde of bedreigde status, de specifieke status vermeld.

- Patrijs *Perdix perdix* (Rode Lijst, broedvogel)
- Ooievaar *Ciconia ciconia* (Rode Lijst, broedvogel)
- Lepelaar *Platalea leucorodia* (Natura 2000-doelsoort, incidenteel pleisterend)
- Blauwe kiekendief *Circus cyaneus* (Rode Lijst, doortrekker/wintergast)
- Sperwer *Accipiter nisus* (Jaarrond beschermd, incidenteel pleisterend)
- Havik *Accipiter gentilis* (Jaarrond beschermd, incidenteel pleisterend)
- Buizerd *Buteo buteo* (Jaarrond beschermd, jaarrond aanwezig)
- Boomvalk *Falco subbuteo* (Rode Lijst, incidenteel pleisterend)
- Watersnip *Gallinago gallinago* (Rode Lijst, incidenteel pleisterend)
- Grutto *Limosa limosa* (Rode Lijst, broedvogel)
- Tureluur *Tringa totanus* (Rode Lijst broedvogel)
- Zomertortel *Streptopelia turtur* (Rode Lijst, incidenteel pleisterend)
- Steenuil *Athene noctua* (Jaarrond beschermd, Rode Lijst, broedvogel)
- Veldleeuwerik *Alauda arvensis* (Rode Lijst, broedvogel)
- Boerenzwaluw *Hirundo rustica* (Rode Lijst, broedvogel)
- Huiszwaluw *Delichon urbicum* (Rode Lijst, broedvogel)
- Spotvogel *Hippolais icterina* (Rode Lijst, broedvogel)
- Gele kwikstaart *Motacilla flava* (Rode Lijst, broedvogel)

Overige, niet in www.waarneming.nl vermelde maar relevante soorten waarvan een regelmatig voorkomen bekend is of wordt verondersteld zijn:

- Goudplevier *Pluvialis apricaria* (Rode Lijst, doortrekker/wintergast)
- Graspieper *Anthus pratensis* (Rode Lijst, (voormalig? broedvogel, doortrekker)
- Grauwe vliegenvanger *Muscicapa striata* (Rode Lijst, broedvogel)
- Groene specht *Picus viridis* (Rode Lijst, mogelijk broedvogel)
- Grote zilverreiger *Casmerodius albus* (Rode Lijst, wintergast)
- Huismus *Passer domesticus* (Jaarrond beschermd, Rode Lijst, broedvogel)
- Kerkuil *Tyto alba* (Jaarrond beschermd, Rode Lijst, broedvogel)
- Kneu *Carduelis cannabina* (Rode Lijst, incidenteel pleisterend)
- Kramsvogel *Turdus pilaris* (Rode Lijst, doortrekker/wintergast)
- Oeverloper *Actitis hypoleucos* (Rode Lijst, doortrekker)
- Ransuil *Asio otus* (Jaarrond beschermd, Rode Lijst, regelmatig pleisterend)
- Ringmus *Passer montanus* (Rode Lijst, broedvogel, wintergast)
- Slobeend *Anas clypeata* (Rode Lijst, broedvogel)
- Tapuit *Oenanthe oenanthe* (Rode Lijst, doortrekker)
- Visdief *Sterna hirundo* (Rode Lijst, regelmatig pleisterend)
- Wintertaling *Anas crecca* (Rode Lijst, doortrekker/wintergast)
- Zomertaling *Anas querquedula* (Rode Lijst, incidenteel broedvogel, doortrekker)

In de rapporten uit 2009 wordt niet expliciet ingegaan op de jaarrond beschermde status van vaste rust- of verblijfplaatsen (zoals bedoeld in artikel 11 van de FFwet) van Ooievaar, Gierzwaluw en Huismus en eventuele consequenties die de veranderingen in het gebied daarop hebben.

Ooievaar gebruikt als broedvogel een of meerdere nestpalen welke zijn geplaatst buiten de begrenzing van het Bestemmingsplangebied. De Nieuwe Driemanspolder is als foerageergebied een deel van de functionele omgeving van de aan de Voorweg broedende Ooievaars. Vernatting van het gebied zal hoogstwaarschijnlijk niet leiden tot een afname van het voedselaanbod, aangezien ook kikkers en vissen worden gegeten en er voor prooien in de vorm van kleine zoogdieren een aanzienlijk areaal aan kades en plas-dras-gebied beschikbaar blijft. De gunstige staat van instandhouding van de Ooievaar is dan ook niet in het geding. Gierzwaluwen broeden in bebouwing welke buiten het Bestemmingsplangebied valt en gebruiken het gebied uitsluitend als foerageergebied. De vernatting van de Nieuwe Driemanspolder zal eerder leiden tot een toename van het aanbod aan vliegende insecten (met name tweevleugeligen Diptera) waardoor de gunstige staat van instandhouding van de soort vrijwel zeker niet in het geding is.

Huismussen hebben een kleine home-range rond de aan de Voorweg aanwezige bebouwing. De open weilanden binnen het Bestemmingsplangebied vallen hier grotendeels buiten. Reeds voorgestelde mitigerende maatregelen ten behoeve van de Steenuil, waarbij kleinschalige landschapselementen zijn ingepland, kunnen ook een verbetering van het leefgebied inhouden voor de Huismus. De gunstige staat van instandhouding als gevolg van aanpassing van het Bestemmingsplan komt vooralsnog niet in gevaar. Behoud van nestgelegenheid in de bestaande bebouwing en behoud van groen en enige mate van 'rommeligheid' op de omringende percelen is voor deze soort van belang.

Zoogdieren

De database van waarneming.nl vermeldt waarnemingen van vijf soorten vleermuizen voor de periode 1 januari 2009 tot en met 3 november 2013. Het soortenspectrum is in lijn met wat vermeld is in Mostert & Bakker (2010). Er zijn geen vaste rust- of verblijfplaatsen waargenomen; het betreft uitsluitend waarnemingen van passerende of foeragerende dieren. Hieronder is per vastgestelde vleermuissoort de status vermeld.

- Meervleermuis *Myotis dasycneme* (Jaarrond beschermd)
- Watervleermuis *Myotis daubentonii* (Jaarrond beschermd)
- Rosse vleermuis *Nyctalus noctula* (Jaarrond beschermd)
- Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (Jaarrond beschermd)
- Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (Jaarrond beschermd)

Overige relevante soorten waarvan een regelmatig voorkomen bekend is of wordt verondersteld zijn:

- Laatvlieger *Eptesicus serotinus* (Jaarrond beschermd)

Gelet op de beschikbare bebouwing aan de Voorweg is aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen alhier voor Meervleermuis, Ruige dwergvleermuis en Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger aannemelijk. De bebouwing aan de Voorweg welke door vleermuizen gebruikt zou kunnen worden valt echterbuiten het te wijzigen Bestemmingsplangebied waarop deze rapportage gericht is. Binnen het plangebied is geen voor vleermuizen geschikte bebouwing aanwezig. De grotere oppervlakte water en oevers kan leiden tot een hoger aanbod aan vliegende insecten en daarmee een toename van de kwaliteit en kwantiteit aan jachtgebied voor deze soortgroep.

Bevindingen van het Actualiserend natuurwaardenonderzoek 2009

Ondanks veldwerk uitgevoerd door drie ecologische adviesbureaus op vier avonden en in een nacht, zijn geen waarnemingen verricht van Rugstreepad en werden geen beschermde broedgevallen/nesten van Ransuil in het gebied geconstateerd. Wel is een waarneming van een Ransuil gedaan en wordt geconcludeerd dat bij eventuele sloop van bebouwing aanvullend onderzoek naar vaste verblijfplaatsen van vleermuizen noodzakelijk is.

Inhoud van het mitigatie- en compensatieplan en actuele waarde

Het mitigatie en compensatieplan voor de Nieuwe Driemanspolder⁵ is vrijwel volledig gericht op de instandhouding van de bestaande populatie Steenuil *Athene noctua* en daarop meeliftend de populatie Kerkuil en Torenvalk. Tot in detail is in het plan beschreven welke maatregelen nodig zijn om de bestaande functionaliteiten voor deze soorten in stand te houden. Belangrijke elementen hierin zijn:

- Kwalitatief hoogwaardiger inrichting en beheer van omgeving, bijv. door ophangen nestkasten, aanplanten knotwilgen, en aanplant heggen om kans op aanrijdingen vogels op Voorweg te verkleinen.
- Kwantitatieve compensatie middels aanleg en beheer van 19-28 hectare extra jachtgebied ten noorden van de Voorweg.
- Nauwe betrokkenheid van de Stichting Werkgroep Groenbeheer Nootdorp-Leidschendam (Dhr. M. v/d. Reep).

Geconcludeerd wordt dat de in het mitigatieplan van juni 2009⁵ voorgestelde maatregelen anno 2013 nog steeds volstaan om in de huidige situatie de gunstige staat van instandhouding van Steenuil, Kerkuil en

Torenavalk te ondersteunen. Het plan behoeft geen inhoudelijke wijziging of aanvulling. Uit navraag bij de gemeente Zoetermeer is gebleken dat de populatie Steenuil en Kerkuil nog steeds jaarlijks wordt gemonitord en dat de invulling van maatregelen nauw op de aanwezige territoria van deze soorten wordt afgestemd. De kwantitatieve mitigatie door middel van de aanleg van vervangend leefgebied aan de noordzijde van de Voorweg is eind 2013 inmiddels in gang gezet in nauwe samenspraak met de personen die van het begin af bij dit project betrokken zijn.

Conclusie

De in het kader van de herinrichting van de Nieuwe Driemanspolder opgestelde natuurrapportages en de daarin geformuleerde mitigerende maatregelen met betrekking tot beschermde natuurwaarden, volstaan nog steeds in hoge mate. Ze zijn voldoende om de gunstige staat van instandhouding van wettelijk strenger beschermde diersoorten in het plangebied te kunnen waarborgen.

Ten aanzien van de stand van zaken waar het de jaarrond beschermde Steenuil en Kerkuil betreft bestaat nog steeds een actueel beeld door jaarlijkse inventarisatie en controles van nestkasten.

Wat betreft beschermde visfauna en overige beschermde soorten worden, gelet op de onveranderde situatie in de polder, geen veranderingen verwacht.

Naar de aanwezigheid van de wettelijk beschermde Platte schijffhoren is geen veldonderzoek gedaan. Naar deze soort dient aanvullend onderzoek te worden verricht alvorens wordt gestart met de uitvoering van het project.

Aanbevelingen

- De ontheffing welke door het Ministerie van EZ, Dienst Regelingen, is verleend voor de Bittervoorn en de Kleine modderkruiper is geldig t/m 31 december 2014. Wanneer werkzaamheden deze datum overschrijden, wat zeer waarschijnlijk is, dient tijdig een verlenging te worden aangevraagd. Deze verlenging hoeft geen betrekking te hebben op de Kleine modderkruiper, aangezien bescherming van deze soort (vermeld in FFwet tabel 2) bij ruimtelijke ontwikkeling reeds is geborgd in de goedgekeurde Gedragscode in het kader van de Flora- en faunawet van de gemeente Zoetermeer (Anonymus 2009).
- Er dient aanvullend onderzoek te worden uitgevoerd naar het voorkomen van de streng beschermde Platte schijffhoren omdat voorkomen op grond van de aanwezige habitat waarschijnlijk lijkt. Wanneer de soort wordt aangetoond moet een mitigatieplan worden opgesteld en is een ontheffing nodig om te mogen werken aan watergangen waarin de soort is vastgesteld. Het onderzoek moet worden uitgevoerd voorafgaand aan de uitvoering van het project.
- Voor de Steenuil en Kerkuil zijn kwaliteit en kwantiteit van het jachtgebied in het geding. De bestaande mitigatieplannen zijn door Dienst Regelingen goedgekeurd en volstaan voor de loop van het project om de gunstige staat van instandhouding van deze soorten te faciliteren. Het is wel van groot belang dat deze soorten blijvend gemonitord worden om in geval van een eventuele achteruitgang aanvullende maatregelen te kunnen nemen.

Geraadpleegde en geciteerde literatuur

Anonymus *Sine Anno*. Nieuwe Driemanspolder versie vastgesteld.

Anonymus 2009. Gedragscode van de gemeente Zoetermeer in het kader van de Flora- en faunawet –Gedragscode voor het zorgvuldig handelen bij bestendig beheer en onderhoud & bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Versie voorgelegd ter goedkeuring, 8 december 2009. Bureau Waardenburg b.v. Culemborg en gemeente Zoetermeer, in samenwerking met BuildDesk Benelux b.v.

Haasteren, J. van. & I. van Woersem. 2009. Nieuwe Driemanspolder- Mitigatie en compensatieplan. Definitief rapport. DHV B.V. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland. Rapportnummer C3730.01.001.

Liefing, M. 2009. Natuurnotitie t.b.v. bestemmingsplanwijziging Voorweg Zoetermeer. DHV B.V. In opdracht van Gemeente Zoetermeer, eindversie. Rapportnummer WA-LW20092102.

MER herinrichting Nieuw Driemanspolder, Definitief rapport 23 december 2005. Royal Haskoning. Rapportnummer 9P6969/R00001/TvdB/Rott1, inclusief Bijlage 2-Waargenomen plant- en diersoorten in de nieuwe Driemanspolder, Potteveen en Roeleveen.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.

Mostert, K. & G. Bakker. 2010. Vleermuizen in Zoetermeer. samenvattend rapport 2004-2010. bSR-rapport 156. Bureau Stadsnatuur in samenwerking met Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Rotterdam, Den Haag.

Noorda, I. & I. van Woersem. 2009. Inrichtingsplan Nieuwe Driemanspolder 09.06.2009. , DHV B.V. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland.

Ontheffing FF/75C/2009/0354 t.b.v. project "Mitigatie- en compensatieplan nieuwe Driemanspolder". Dienst Regelingen.

Ontheffing FF/75C/2008/0132 t.b.v. project 'Herinrichting Nieuwe Driemanspolder.

Vos, J.G. & H. Zsegedi. 2011. Veldgids beschermde planten en dieren in de gemeente Zoetermeer. Gemeente Zoetermeer.

Woersem, I. van. 2009. Nieuwe Driemanspolder – Actualiserend natuurwaardenonderzoek. DHV B.V. In opdracht van Hoogheemraadschap van Rijnland. Juli 2009, versie 2. Rapportnummer WA-LW20082082.

Bijlage - wettelijk kader

Verbodsbepalingen

De van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren worden beschermd door de Flora- en faunawet die in 2002 van kracht geworden is. De soortbeschermingsbepalingen uit de Europese richtlijnen Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in de Ffwet geïmplementeerd. Deze bescherming dient ervoor te zorgen dat zeldzame en bedreigde soorten niet in aantallen afnemen of uit Nederland verdwijnen. De bescherming in de Ffwet wordt geregeld middels een aantal verbodsbepalingen (artikel 8 t/m 13):

- artikel 8:* Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- artikel 9:* Het is verboden (beschermde) dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- artikel 10:* Het is verboden (beschermde) dieren opzettelijk te verontrusten.
- artikel 11:* Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (zie onderstaande paragraaf) van (beschermde) dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- artikel 12:* Het is verboden eieren van (beschermde) dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.
- artikel 13:* Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van (beschermde) dieren te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Voortplantingsplaatsen en andere vaste rust- en verblijfplaatsen

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Ffwet worden bijvoorbeeld verblijven van vleermuizen of voortplantingswateren van de Rugstreepad *Bufo calamita* gerekend. Ook de functionele omgeving van een verblijf kan een beschermde status hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden van vleermuizen die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau.

Alle inheemse broedvogels en hun nesten mogen niet worden verstoord tijdens het broeden. Voor enkele vogelsoorten geldt dat de broedlocaties dermate belangrijk zijn voor de soort dat deze jaarrond zijn beschermd, dus ook buiten het broedseizoen zijn hier de verbodsbepalingen van artikel 11 van kracht. In 2009 is een aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogels opgesteld (Ministerie van LNV 2009). Deze jaarronde bescherming krijgen bijvoorbeeld nesten van honkvaste koloniebroeders, nesten van anderszins zeer honkvaste soorten, soorten afhankelijk van bebouwing of vogels die ieder jaar gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om boomnesten die worden gebruikt door roofvogels en uilen waaronder Buizerd *Buteo buteo* en Ransuil *Asio otus*, en vogels die aan menselijke bebouwing zijn gebonden als Gierzwaluw *Apus apus*, Huismus *Passer domesticus* en Kerkuil *Tyto alba*. Wanneer bij werkzaamheden de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gegarandeerd kan worden is geen ontheffing nodig. Wanneer dit niet mogelijk is dient ontheffing aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregimes

Het soortbeschermingsdeel van de Europese Habitatrichtlijn is opgenomen in de Flora- en faunawet. In de Flora- en faunawet is een groot aantal in Nederland voorkomende planten en dieren opgenomen waarop de hier boven genoemde verbodsbepalingen van toepassing zijn. Later zijn deze soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Deze driedeling is als volgt:

Tabel 1. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (de zogenaamde lichte toets).

Tabel 2. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 2 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3)

Tabel 3. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 3 voor artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de staatssecretaris van EL&I goedgekeurde gedragscode. Deze vrijstelling is enigszins beperkt; voor activiteiten die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt geen vrijstelling voor artikel 10 van de Flora- en faunawet. Ook niet op basis van een gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig. Voor activiteiten in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik en voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling is het niet mogelijk voor artikel 10 voor de soorten in tabel 3 een ontheffing te krijgen. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van tabel 3 en de soorten vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (onder meer alle Nederlandse vleermuissoorten) wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang;
- 2) er is geen alternatief;
- 3) er is geen sprake van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zogenaamde uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Gunstige staat van instandhouding

Het criterium 'gunstige staat van instandhouding' is van toepassing wanneer soorten uit tabel 2 en 3 van de Ffwet of Bijlage IV van de Habitatrichtlijn voorkomen, op locaties waar activiteiten gaan plaatsvinden die een wezenlijk negatief effect kunnen hebben op de aanwezige populaties van deze soorten. Deze 'gunstige staat van instandhouding van de soort' mag niet in het geding komen. Voorwaarden waaraan hiertoe voldaan

moeten worden staan in de Habitatrichtlijn benoemd. De 'staat van instandhouding' wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer:

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat op lange termijn zal blijven en
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op langere termijn in stand te houden.

Mitigatie & Compensatie

Voor eventueel verlies van leefgebied van beschermde soorten op plaatsen waar ruimtelijke inrichting of ontwikkeling plaatsvindt, dient compensatie plaats te vinden, hetgeen kan inhouden dat er elders geschikt leefgebied wordt gecreëerd ten gunste van de soort. Daarnaast dienen mitigerende maatregelen te worden genomen waarmee de schade aan de aanwezige populatie tijdens werkzaamheden wordt beperkt.

Zorgplicht

In de Ffwet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2), een algemeen geldende fatsoensnorm voor de omgang met flora en fauna. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen zo weinig mogelijk nadelige gevolgen voor flora en fauna mag hebben. Wanneer men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat werkzaamheden nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen hebben, dient men dit, mits redelijkerwijs mogelijk, te vermijden of deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De zorgplicht geldt voor alle planten en dieren, beschermd of niet. In het geval van beschermde planten of dieren geldt de zorgplicht ook als er een ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht voor dieren betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien onvermijdelijk, met zo min mogelijk lijden gepaard gaat.

De genoemde drie items: mitigatie, compensatie en Zorgplicht, zijn algemene voorwaarden ter verkrijging van een eventuele ontheffing van de verbodsbepalingen in de Ffwet.